

KONTEXT FOTOGRAFIE

Můj děda měl u sebe odjakživa foťák. Na všech oslavách a svátcích, ale i když jsme trávili jako malí léta u prarodičů na zahradě, nebo se jen učili jezdit na kole na ulici před jejich domem. Všechny je pak vlastnoručně upravil, vytisknul a alba nám daroval. Pamatuji si ji, když mě poprvé vzal do své „svatyně“, kde se děla všechna tahle magie. Magie je správné slovo, protože pro nás tyto alba, opravdu mají jakousi moc. Moc která provází kontext, ve kterém fotky vznikly. Moc která nutí vzpomínat, přemítat a hledat spojitosti mezi vyobrazenými výjevy. I já si dnes udržuji svoje vlastní alba, fyzických fotografií vyvolaných z analogu, který s sebou všude nosím („Mobil, peněženka, klíče, foťák... můžu jít.“). Takové fotky nejsou přelomové, a často ani technicky zdařilé. Kontext z nich pro určitého diváka ovšem dělá něco zásadního.

Režisér a provokatér Harmony Korine, který už od začátku své umělecké kariéry vyhlásil válku tradičním metodám tehdejší kinematografie (a, nutno podotknout, sbírá za své snímky stejně jako ovace ve stoje i množství diváku, kteří odešli v průběhu promítání, na prestižních filmových festivalech), přirovnal svůj vypravěčský přístup aplikovaný na jeho debutu, Gummo (1997), právě k listování foto albem. Ve smyslu, kdy pouze mezery mezi jednotlivými fotografiemi umožní divákovi vyhledat pomocí asociace význam celého díla.

Byl to právě film, který ve mně vzbudil vášeň pro vizuální médium. Práce kinematografů jako jsou Roger Deakins nebo společná tvorba Wese Andersona s Robertem D. Yeomanem. Člověk může takový film pozastavit v libovolné scéně a uvědomí si, že tento statický záběr by klidně mohl viset (a taky visí) na fotografických výstavách. Stačí se podívat na polaroidy legendárního ruského režiséra, Andreje Tarkovského, který využívá realismus a hlavně „pravdivost skutečného života,“ která je u mých oblíbených fotografů velice prominentní.

Kinematografie a fotografie jsou, očividně, silně provázané. Osobně od filmu i od fotografie očekávám hlavně dvě věci: vzbuzení emoce (kdy důležitější je její intenzita než-li polarita, ovšem neoceňuji zkratky, které se nabízí následovat pro vyvolání určitých negativních emocí) a skutečnost, že ve mně dílo ještě nějakou dobu přetrvá. Přesto vnímám film spíše jako médium pro vyjadřování příběhů smyšlených, mistrovsky zpracovaných tak, aby divák dosáhl absolutní imerze do fabrikovaného kontextu.

Fotografie, na druhou stranu, v sobě přirozeně nosí jakousi pravdu, kterou nelze skrýt ani těmi nejrafinovanějšími prostředky. Vždy existuje kontext, časoprostor, ve kterém fotografie vznikla. A tento kontext je neodělitelný od fotografie samotné. I když se jedná o fotografii studiovou, kde forma a technika je na úkor tohoto kontextu upřednostněná, je stále potřeba zkoumat okolnosti mimo snímek samotný. Například vztah subjektu s autorem, ať už je vyobrazován člověk, jako v případech Richarda Avedona a Annie Leibovitz, nebo předmět neživý, přes krajiny Anselma Adamse, až po jídlo Henryho Hargreavese.

Silnou vzpomínku mám na rok 2018, kdy jsem navštívil několik výstav českého fotografa (a absolventa ČVUT) Josefa Koudelky. Hlavně pak jeho dokumentaci invaze vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968. Pamatuji si, jak každá fotka jakoby přesahovala svůj rám, kdy zmíněný

kontext přímo sršel do prostoru před fotografií. Není pak překvapivé, když se člověk dozví, že Koudelka byl při fotografování několikrát pronásledován a dokonce i postřelen sovětským vojákem. Spíš by bylo překvapivé, kdyby realita za objektivem byla mnohem prostější. Fotografie dvou mužů, kteří v rukou hrdě třímají československou vlajku na bitevním poli před budovou Rozhlasu, mi dodnes visí nad postelí.

Věřím, že úkolem kohokoliv, kdo tvoří, není zodpovídat otázky, ale naopak je vyvolávat. Vyvolávat v divákovi touhu zjistit víc, přemýšlet. Na závěr bych zde chtěl zanechat relevantní citát, i když původně zamýšlený v kontextu filmu, neméně aplikovatelný na řemeslo fotografie.■

„Nikdy se nepokoušejte sdělit divákům svůj nápad, je to nevděčný a nesmyslný úkol. Ukažte jim život a oni v sobě najdou prostředky, jak ho posoudit a ocenit.“

- **Andrej Tarkovskij**

Josef Koudelka, srpen 1968